

Inimgeograafia valikkursus "Globaliseeruv maailm"

Valikkursuse lühikirjeldus

Valikkursusel "Globaliseeruv maailm" on täita oluline roll niisuguse õpilase teadlikkuse kujunemisel ja aktiivseks maailmakodanikuks saamisel, kelle jaoks on tähtsad ühiskonna säästev ja jätkusuutlik areng, õiglus, sallivus, kaasamine ning koostöö. Valikkursus tugineb gümnaasiumi geograafia kohustuslikes kursustes omandatud teadmistele, oskustele ja hoiakutele ning on tihedalt seotud ajaloos ning ühiskonna- ja majandusõpetuses õpitavaga. Õppesisu lõimub maailmaharidusega, mis loob võimaluse mõista üleilmastumise põhjusi ja mõjusid ning olla peamiste rahvusvaheliste arengueesmärkide ja jätkusuutliku inimarengu põhimõtete tundmise kaudu aktiivne (maailma)kodanik.

Kursus võimaldab süvendatult analüüsida globaalseid ja regionaalseid arenguprotsesse erinevates maailma piirkondades, käsitledes nii keskkonna-, rahvastiku-, majandus- kui ka tarbimisega seotud väljakutseid. Maailma loodusliku, kultuurilise, demograafilise ja majandusliku mitmekesisuse mõistmine toetab õpilaste toimetulekut vastastikku sõltuvas ja kiiresti muutuv maailmas. Õppe käigus arendavad õpilased oskusi analüüsida igapäevaeluga seotud probleeme süsteemselt ning teha põhjendatud ja vastutustundlikke otsuseid. Õppe vältel arenevad õpilaste oskused teabeallikaid kasutada ning neis leiduvat teavet kriitiliselt hinnata. See aitab kaasa teadmiste ja oskuste kujunemisele, mis võimaldavad ühiskonnas esinevaid protsesse mõista ning selgitada.

Gümnaasiumi õppe- ja kasvatuseesmärgid

Valikkursusega taotletakse, et õpilane:

- 1) Huvitub ning kujundab vastutustundliku hoiaku maailma eri regioonides toimuvate keskkonna-, rahvastiku-, majandus- ja tarbimisprotsesside suhtes ning mõistab nende seoseid oma igapäevaelu ja valikutega;
- 2) arendab süsteemset mõtlemist, mõistes looduskeskkonna, rahvastiku, majanduse, tarbimise ja ühiskondlike protsesside vastastikust mõju nii kohalikul, regionaalsel kui ka globaalsel tasandil;
- 3) kujundab kriitilise arusaama globaliseerumisest, sh ebavõrdsuse, keskkonnariskide ja vastastikuse sõltuvuse kujunemisest ning nende ajaloolistest ja struktuursetest põhjustest;
- 4) väärtustab looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust, sotsiaalset õiglust, inimõigusi, kaasatust ja kestliku arengu põhimõtteid ning oskab neid väärtusi rakendada globaalsete probleemide analüüsimisel;
- 5) mõistab individuaalsete valikute ja süsteemsete muutuste rolli tarbimise, keskkonnahoiu ja ühiskondliku arengu suunamisel ning analüüsib, millistes olukordades on mõju saavutamiseks vajalikud isiklikud valikud ning millistes kollektiivsed ja poliitilised lahendused;

- 6) arendab argumenteerimis-, arutelu- ja koostööoskusi, osaledes eri vaatenurki arvestavates aruteludes ning otsides realistlikke ja kontekstitundlikke lahendusi keerukatele globaalsetele probleemidele;
- 7) kasutab mitmekesiseid ja usaldusväärseid teabeallikaid (sh statistikat, kaarte, teaduspõhist teavet ja meediat), hindab teabe usaldusväärsust ning arendab kriitilist ja refleksiivset mõtlemist;

Valikkursuse õpitulemused

Kursuse lõpus õpilane:

- 1) huvitub maailma eri regioonide seotud keskkonna-, rahvastiku-, majandus- ja tarbimisprobleemidest ning uurib nende põhjusi ja võimalikke tagajärgi kohalikul ja globaalsel tasandil;
- 2) kujundab süsteemse arusaama looduskeskkonna, rahvastiku, majanduse, tarbimise ja ühiskondlike protsesside vastastikusest mõjust;
- 3) mõistab globaliseerumise mõjusid, sh vastastikust sõltuvust, ebavõrdsuse kujunemist ja keskkonnariskide süvenemist;
- 4) väärtustab looduslikku ja kultuurilist mitmekesisust, sotsiaalset õiglust, kaasatust ja kestliku arengu põhimõtteid;
- 5) kujundab hoiakuid ja oskusi, mis toetavad teadlikku, vastutustundlikku ja aktiivset osalemist ühiskondlikes aruteludes ja otsustusprotsessides;
- 6) leiab nii eesti- kui ka võõrkeelsetest allikatest maailma eri piirkondade kohta infot ning tõlgendab, üldistab ja hindab seda kriitiliselt;

Õppesisu

Peatükid

Globaalsed keskkonnaprobleemid

Autor: Mihkel Kangur

- Inimese ja keskkonna vastastikused seosed ning keskkonnamahutavuse piirid.
- Inimkonna planetaarsed piirid ja nende ületamisega kaasnevad keskkonnariskid.
- Häiritud aineringed ja uute keemiliste ühendite mõju ökosüsteemidele.
- Muutunud maa- ja veekasutus ning selle tagajärjed elurikkusele ja mageveevarudele.
- Biosfääri terviklikkus ja kliimamuutuste seosed elurikkuse vähenemisega.
- Globaalsed keskkonnaprobleemid kui nurjatud probleemid ning nende lahendamise võimalused.

Keskkonnahoidlik tarbimine ja selle keerukus

Autor: Kadri Kalle

- Tarbimise maht ja jaotus maailmas.
- Toodete ja teenuste keskkonnamõju kogu olelusringi vältel, selle mõõtmise võimalused ja ökomärgised.
- Tarbimise mõju planetaarsetele piiridele ja keskkonnariskide kujunemisele.
- Psühholoogilised ja ühiskondlikud tegurid, mis kujundavad tarbimiskäitumist ja raskendavad keskkonnahoidlikke valikuid.
- Võimalused vähendada tarbimise keskkonnamõju süsteemsete muutuste, ettevõtete rolli ja teadlike valikute kaudu.

Rahvastikuprotsessid globaliseeruvas maailmas

Autor: Leen Rahnu

- Rahvastikusüsteem ja selle muutumine ajas, kuidas rahvaarv ja rahvastiku koosseis muutuvad ning milline on nende seos sündimuse ja keskkonnaga.
- Sündimuse muutumine maailmas ning selle mõju ühiskondadele ja majandusele.
- Rände põhjused ja liigid ning selle mõju lähte- ja sihtriikidele, ühiskondadele ja majandusele.

Maailma majanduslik jagunemine

Autorid: Aet Annist, Mayri Tiido

- Maailmamajanduse kujunemine ajaloolises vaates, sh kapitalismi areng ning kolonialismi roll globaalse ebavõrdsuse tekkes.
- Üleilmastumine, maailmakaubandus ja majandusliku ebavõrdsuse kujunemine Globaalse Põhja ja Globaalse Lõuna vahel.
- Alternatiivsed majandusmudelid, mis seavad fookusesse heaolu, sotsiaalse õigluse ja keskkonnapiiрид (tasaareng, sõõrikumajandus, ringmajandus).
- Kestlik areng, arengukoostöö ja kodanikuühiskonna roll ebavõrdsuse vähendamisel ning õiglasema maailmamajanduse kujundamisel.

Õpitulemused peatükkide kaupa

Keskkonnaprobleemid

Õpilane:

- selgitab ökosüsteemi toimimist (biootilised/abiootilised tegurid, ökosüsteemiteenused) ning inimese–looduse vastasmõju;
- koostab ja esitleb rühmas seoste mudeli, tuues välja põhiseosed, tagasisideahelad ja olulise mõjuga elemendid;
- kirjeldab planetaarseid piire (nt osoonikiht, peenosakesed, ookeani happesus), seob need mõjudega ning pakub riskide vähendamiseks hoobasid;
- analüüsib inimtegevuse, aineringete ja ökosüsteemi seisundi seoseid ning hindab probleemi põhjuseid, mõjusid ja lahendusi kohalikus kontekstis;
- kasutab arutelus eri huvirühmade vaatenurki, sõnastab ühisosa ja reflekteerib, kuidas õpitut rakendada koolis või kogukonnas;

- selgitab maakasutuse ja vee kasutuse põhimõisteid (sinine/roheline/varjatud vesi), seob need planetaarsete piiridega ning põhjendab kompromisslahendusi;
- väljendab looduskeskkonna muutustega seotud kogemusi, loob empaatilise loovtöö ning sõnastab isikliku panuse looduse heaks;
- loob rühmaga ühise kestlikkuse "unistuse" ja realistliku tegevuskava ning seob selle süsteemse mudeliga.

Tarbimine

Õpilane:

- selgitab, millega igapäevane tarbimine on seotud (ressursid, süsteemid) ning võrdleb tarbimise jaotust maailmas;
- seob peamised tarbimisvaldkonnad (toit, liikuvus, ehitatud keskkond, kaubad) planetaarsete piiridega ning toob elulisi näiteid;
- selgitab ökoloogilise jalajälje, biokandevõime ja ületarbimispäeva tähendust ning nimetab isiklikke valikukohti mõju vähendamiseks;
- analüüsib toote olelusringi ja keskkonnamõju, tunneb põhilisi öko- ja keskkonnamärgiseid ning rakendab õpitut ühe toote näitel;
- kirjeldab tarbimist suurendavaid mehhanisme (rohepesu, Jevonsi paradoks, planeeritud iganemine) ning toob näiteid lahendustest (nt Right to Repair, paranduskohvikud);
- eristab seismisi ja väliseid elupüüdlusi ning seostab neid heaolu ja tarbimisega;
- kaardistab takistusi keskkonnahoidlike valikute tegemisel ning pakub lahendusi nii indiviidi- kui süsteemitasandil (kool/KOV/ettevõtted).

Rahvastik

Õpilane:

- sõnastab väite rahvastikutrendide ja nendega seotud väljakutsete kohta;
- leiab ja tõlgendab ÜRO rahvastikuandmeid (rahvaarv, kasv, sündimus, eluiga, ränne, vanuspüramiid) ning seob need rahvastikusüsteemi mõistetega;
- analüüsib rahvastikumuutuste sotsiaalseid, majanduslikke ja keskkonnamõjusid;
- pakub realistlikke ideid lahendusteks ning hindab nende võimalikke riske ja mõju;
- esitleb tulemusi ning osaleb arutelus, reflekteerides ka oma varasemaid arusaamu.

Maailma majanduslik jagunemine

Õpilane:

- kirjeldab maailmamajanduse kujunemist ajaloolises vaates (sh kapitalism, kolonialism) ning seoseid ebavõrdsusega;
- analüüsib ideoloogiate ja majandussuhete (nt neoliberalism, "arengu" narratiiv) rolli ebavõrdsuse taastootmisel, sh globaalse lõuna vaatenurgast;

- selgitab Eesti seoseid globaalse majandussüsteemi ja ebavõrdsusega ning toob Eesti-põhiseid näiteid;
- eristab, millal Eesti on globaalses süsteemis kasusaaja, sõltuja või mõlemat;
- väljendab seisukohti argumenteeritult, kasutades põhimõisteid (nt neokolonialism, ebavõrdne vahetus, õiglane kaubandus, majanduskasvu piirid);
- seostab kestliku arengu eesmärgi ebavõrdsuse vähendamisega ning selgitab arengukoostöö põhimõtteid;
- hindab kriitiliselt regionaalseid väljakutseid ja sekkumiste sobivust eri kontekstides.

Valikaine materjal läbis esmase toimetuse ja piloteerimise MTÜ Mondo projektidest "Maailmakodanikuks kasvamine globaliseerivas maailmas (MHK14)", mida rahastas ESTDEV – Eesti Rahvusvaheline Arengukoostöö Keskus, ja "Kuuluvuse sillad: pagulaste toetamine Eestis", mida toetab ÜRO Pagulasamet (UNHCR).

estdev

UNHCR
ÜRO pagulasamet

Eesti